

но Висконти. Статті. Свідчення. Висказування / Лукино Висконти. – М.: Искусство, 1986.

6. Довженко О. Цар // Олександр Довженко. Твори в 5 томах. – Т. 5. – К.: Дніпро, 1966.

7. Дейвіс Норман. Європа. Історія; [пер. з англ.] / Норман Дейвіс. – К.: В-во Соломії Павличко “Основи”, 2001.

8. Єкельчик Сергій. Імперія пам’яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві / С. Єкельчик. – К.: Критика, 2008.

9. Караваев Дмитрій. Кино на порозі ХХІ века: к вопросу востребованности функций фильма / Д. Караваев // Кино в мире и мир кино. Сб. – М.: Материк, 2003.

10. Кинословарь. – М.: Советская энциклопедия, 1986.

11. Кичин Валерій. Где солнце не сияет / В. Кичин // Известия. – 2002. – 12 фев.

12. Полка. Документи. Свідчення. Коментарі; [состав. В. Фомин]. – М.: Материк, 2006.

13. Толстой Лев. Хаджи-Мурат // Собр. соч. в 12 томах / Л. Н. Толстой. – М.: И-во “Правда”, 1987.

14. Україна молода. – 2002. – 23 лют.

15. Хроніка 2000. Альманах. – Вип. 51–52. – К., 2002.

16. Шевченко Тарас. Кобзар / Тарас Шевченко. – К.: Рад. шк., 1987.

17. Юрій Ілєнко: “Мої обов’язки перед історією естетичні”; [Інтерв’ю з Юрієм Ілєнком 30 листопада 2000 року] // Кіно-Театр. – 2001. – № 2.

18. Toeplitz J. Historia sztuki filmowej / J. Toeplitz. – Warszawa, 1970.

Ольга Орлова

ЛАРИСА З МАВЧИНОГО РОДУ

Провесна. По узліссі і на галявині зеленіє перший ряс і цвітуть проліски та сон-трава. Древа ще безлисті, але вкриті бростю, що от-от має розкритися...

Леся Українка, “Лісова пісня”

От-от має розкритися все, що спить довгу зиму, розкритися барвами, живими метеликами та квітами на шовкових картинах художниці Лариси Лукаш, адже ж більшість

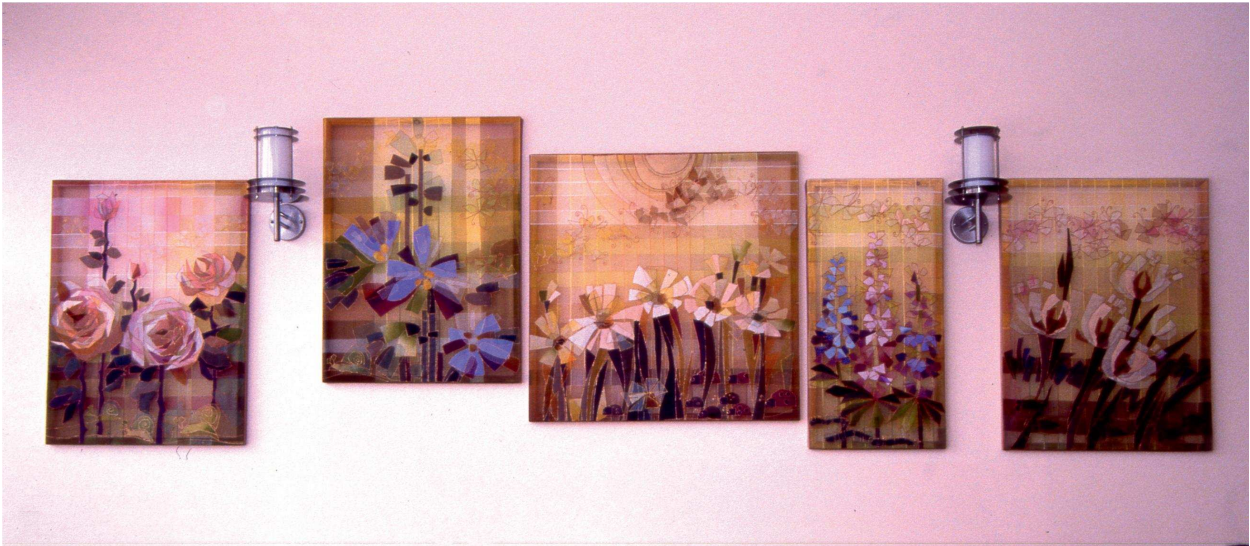
її робіт про весну, про пробудження природи в людині й людини в природі. Від імені “Лукаш” залишається приємний присмак свіжого сіна, зелених весняних луків, Мавчиних лісових галявин. Ім’я “Лариса” подвійним вінком уплітається в Лесину лісову феєрію – саме так за метрикою звали видатну українку. Усі паралелі у світі мистецтва – справа ненадійна та облудлива. Але йдеться не про порівняння, а про звучання, не про значення, а про асоціації. Лариса Лукаш дзвінко розсміється, коли прочитає про літературних своїх двійників, що я їй приписала. Але, думаю, прийме цей літературний родовід, бо відчуттям живого вони дійсно споріднені: літературна героїня Мавка, її видатна авторка Леся та полтавська художниця Лариса Лукаш, яка може підписатися всіма своїми картинами під словами з “Лісової пісні”: “Німого в лісі в нас нема нічого”.

Квіти на батиках Лариси Лукаш ростуть, спілкуються, перетворюються, сигналізують, розповідають, радіють і сумують. Більшість із них різняться не кольорами, а тонкими обрисами, які техніка живопису на шовковій тканині дозволяє робити ледь помітними, майже прозорими. Часто в одній гамі на картинах квітнуть маки, тюльпани, півонії, іриси. І головним у них здається не зовнішня

форма чи колір, а внутрішня будова, така собі фантастична механіка тичинок. Закрутками-лабіринтами, сходинками вглиб квіткової таємниці веде глядача художниця. Сама квітка наче прозора, де проглядають усі пелюсткові зрощення, з'єднання, кріплення, проте таємниця не розкривається, серце квітучого механізму не стає простішим для розуміння. І ця складність змушує повірити в рівноправність німих, здавалося б, рослин.

Квіти на картинах Лариси Лукаш поділяються за порами цвітіння. Весняні не схожі з осінніми не тільки родами та видами – вони різняться філософією. Художниця гостро відчуває ту пору року, коли починається народження (“Ранок. Весна”, “Тіні. Весна”) або відбувається квітуче прощання (“Вікно в осінь”, “Квітка бажання”, “Квіти”). Природні рубіжні зміни іноді не вміщуються на одному полотні, і тоді народжуються серії картин – диптихи, триптихи, з'єднані однією темою, одним настроєм, одним душевним порухом. Композиція “Осінь” – гімн природі, що “відає”. Улюблені квіти, дерева, птахи зображені під благосним сонцем, якому художниця поклоняється по-язичницьки пристрасно. Якщо подивитися на батіки Лариси Лукаш початку 2000-х років, то яскраво простежується тенденція до пошуків власної стилістики, манери. Рослинна стихія 2001–2003 років має звичні, традиційні обриси, коли квітка схожа не на лабіринт змісту, а на букет свіжих тюльпанів чи троянд. Квіти-спіралі, квіти-равлики, дерева зі складним начинням з'явилися пізніше – на роботах 2005–2010 років. І, думається, з'явилися не випадково: вони позначили появу відчуття природи як одухотвореного та озвученого:

Мавка: Он бачиш, там питає дика рожа:
“Чи я хороша?”

А ясеня їй киває в верховітті:

“Найкраща в світі!”

Лукаш: А я не знав, що в них така

розмова.

Я думав – дерево німе, та й годі.

Мавка: Німого в лісі в нас нема нічого

[3, с. 357].

Апофеозом уквітчених батиків художниці є картини, де квіти продовжуються в людських тілах, або люди перетворюються в пелюсткову матерію. Краса природна проростає красою почуттєвою, красою людських взаємин або творчих емоцій. На батіку “Соло весни” білосніжна квітка становить одне ціле з дівчиною-скрипалькою. Гострі пелюстки стають її ніжними руками, волоссям, а сукня, наче негатив, повторює арабески її візерунку. Музика, квіти, жіночість як три іпостасі одного – Краси – звучать із полотен Лариси Лукаш. “Ми говоримо про Красоту, коли насолоджуємося поза залежністю від факту володіння цим предметом” [2, с. 8], – так визначив сутність прекрасного, краси, мистецтва видатний іспанський письменник та філософ Умберто Еко. І справді, мистецтво не викликає бажання привласнити, купити, сховати... Мова йде не про той бізнес, який робиться на творах мистецтва, а про адекватне, художнє сприймання Краси, Прекрасного. Квіти часто хочеться привласнити – зірвати, виростити під вікном або на вікні. Квіти Лариси не викликають такого бажання, достатньо на них дивитися й дивуватися.

На диптиху “Двоє” – квіти чи люди? Фігури закоханих увінчує квітковий водоспад,

а ніжну пелюсткову плоть – молоді тіла дівчини та юнака. Що може ніжніше за шовк передати гармонію краси природи в пору свого росту або засинання?!. Углиб тканини

рухається художниця, розуміючи умовність шовкової глибини. Може, ця умовність, коли зустрічаються дві самі по собі самодостатні мистецькі субстанції – живопис і шовк, створює особливу ауру ніжності, вишуканості, прозорості?..

Мистецтво – це коли непомітні зусилля й виснажлива багаточасова робота. Здається, візьми легкий, як пух, шовк (можна і штучний – він дешевший), натягни на підрамник, приготуй спеціальні фарби, що не змиються водою, і... Але саме тут і з'являється золота рибка з мультфільму зі словами: “А ти невід сплів? А ти його тричі в море закинув?”

Мистецькі сіті плела Лариса разом із батьком, Олексієм Максимовичем, який був творчо обдарованою людиною, грав на багатьох інструментах, малював, співав, писав вірші. Саме він зробив для доні перший альбом із сірого паперу, в який тоді загортали продукти в магазинах. Може, з тієї першої саморобки і почалася художниця Лариса? Чотири роки вчилася дівчина ловити “золоту рибку” в студії Якова Яковича Ніконенка, який виховав у Будинку культури ПТРЗ не одне покоління полтавських художників. Але найголовніший етап становлення пройшла у Львівському інституті поліграфії імені Івана Федорова, де навчалася свідомо, не заради веселих студентських спогадів, а саме для осягнення глибин творчості, глибин майстерності. Зі Львовом залишилися кровні зв'язки. Навіть захоплення батиком – звідси. У деяких роботах відчувається творчий перегук із роботами львівської майстрині Анни Атоян – “Під парасолькою”, “Подруги”, “Яблука поспілі”.

Із шовком Лариса Лукаш працює десять років. Довгих десять років експериментів, пошуків, роздумів, результатом яких є факт існування в Полтаві самодостатнього майстра з власним почерком, власною одухотвореною філософією. Відома полтавська поетка, журналістка Лідія Віценя так написала про її творчість: “Глибоко ліричні, феєричні роботи художниці вона сама розподілила, оригінально скомпонувавши один із своїх каталогів, на “гарячі” й “холодні” за техніками батіку, однак цей розподіл настроєво виходить власне за межі техніки. Це вже гармонійна мова кольорів, мова образів. Мотиви народної творчості простежуються в роботах “Купальський віночок”, “Дерево-квітка”, “Символ відродження”, “Трипілля” <...>. Вони є свідченням того, що художниця пам'ятає про свої національні витоки, йде від них у своїх креативних пошуках. Аж “Туди, де нас нема”... Серед полтавських митців ім'я Лариси Лукаш “читається” із екзотики письма її батіку, яке стало рідною мовою її душі. І, попри усю екзотичність, близькою і зрозумілою для всіх, чия душа так само налаштована на ліричну хвилю у спілкуванні, у сприйнятті світу” [1, с. 3].

Ще одна важлива іпостась творчості – це світ дерев. Чи може хтось із Мавчиного роду не відчути їхню своєрідну душу? Дерева на шовкових полотнах художниці є повноцінними героями, вони співають, освідчуються, народжуються, дарують. Так само, як і квіти, вони мають складну будову, яка постійно змінюється й стає схожою то на людські капіляри (“Весна. Квітень”), то на квіткові пуп'янки (“Міський сквер”), то на різнокольорові смужки (“Осінь”).

Складна будова тіла дерева пов'язана з його одухотвореним життям, здатним не тільки дарувати плоди, тіль, тепло, а й накопичувати власний досвід. Для яблуні з триптиху "Осінь" це може бути досвід першого кохання або першої зради, і саме він позначився в її гілочках складною спіраллю.

Персональна виставка Лариси Лукаш.
Полтава, 1 липня 2010 р.

Традиційним для кожного народу є уявлення про Дерево життя, яке дало початок усьому сущому на землі. У Лариси Лукаш є свої версії такої праоснови. Художниця обрала цікавий ракурс зображення свого дерева життя – глядач дивиться знизу вгору, і здається, що своїми шатами дерево входить у безмежність неба. Дерево життя, як і саме життя, – радісне, сповнене пташиного співу, розкритих квітів, вогненних блискавок на темно-синьому небі. А ще воно рясніє багаточисельними рядами внутрішнього начиння. Таким і повинно бути – радісним і багатим, щоб усіх обігріти, нагодувати. Космічне дерево (2008) презентує зовсім інший ракурс теми. Це дерево-ідея, дерево-символ, що зберігає пам'ять форми, пам'ять земного обрису. Космічне часто протиставляється земному, людяному. Можливо, що це ті зміни, які нас очікують у майбутньому, проте для художниці головним залишається коркова тактильність дерева та його очі-квіти. Ракурс бачення космічного образу прямо протилежний земному – ми дивимося на те, що колись було звичним пейзажем, – із неба. А як же ще?

На батіках Л. Л. (саме так позначає майстриня свої роботи) живуть ще одні небесні прибульці – маленькі й ніжні янголи. Ціла

серія з життя ангелів, які більше схожі на ельфів, з'явилася зовсім недавно. Еьфи як маленькі люди-метелики, люди-квіти. Перед глядачем розгортається кінострічка з життя неземних, але водночас дуже земних істот. Подивіться, як вони пробуджуються-потягуються, як зустрічаються, як замислюються. Біленькі крильця роблять їх загадовими, космічними, усе інше – від людей, від їхніх мрій та уявлень. Ці ніжні істоти з крильцями цілком органічні в живому світі квітів і дерев.

Художниця цитує свого улюбленого письменника Михайла Веллера: "Спочатку потрібно, щоб сталася душа! Потім, коли працюєш, максимальне напруження нервів, і щоб очі горіли, і руки тремтіли, і кайф на душі, який тільки тобі і зрозумілий. Але найскладніше – уявленню стати реальністю. І так хочеться, щоб цей роман із творчістю був назавжди". Маленькі ельфи народжувалися саме так, коли тремтіння та максимальне напруження нервів... Коли у майстра роман із власною творчістю – це здорово, це його особистісний кайф. Але коли від цього спалахнуть романи глядацькі, коли зойкне душа від маленької фігурки з прозорими крилами за спиною, тоді з творчістю, з романами, з картинами – усе гаразд!

Література

1. Віцєня Л. Екзотичне письмо Лариси Лукаш // Лариса Лукаш / Л. Віцєня – Полтава: АСМІ, 2003. – 15 с. (Художники Полтавщини).
2. История красоты; [под ред. Умберто Эко; пер. с итал. А. А. Сабашниковой]. – М.: Слово / SLOVO, 2009. – 440 с.
3. Українка Леся. Лісова пісня // Твори: в 2-х т. / [упор. Н. О. Вишневська] / Леся Українка. – К.: Наук. думка, 1987. – 728 с. (Б-ка укр. літ. Дожовт. укр. літ.).

